

Інтердисциплінарний підхід у судово-психологічній експертизі у справах про насильство над дітьми

Валерія Онацька

науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних та мистецтвознавчих досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3150-6971>, e-mail: valeri44447@gmail.com

Тетяна Савкіна

старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних та мистецтвознавчих досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID <http://orcid.org/0000-0002-9903-7393>, e-mail: tsavkina55@gmail.com

Розглянуто важливість інтердисциплінарного підходу в судово-психологічній експертизі у справах про насильство над дітьми. Акцентовано увагу на ролі різних фахівців — психологів, юристів, соціальних працівників і медичних експертів, які разом працюють для забезпечення комплексного аналізу ситуації та належного захисту прав дитини. Особливу увагу приділено необхідності координації між дисциплінами для зменшення психологічного стресу дитини й ефективного збору свідчень. Висвітлено також етичні питання (запобігання вторинній травматизації та збереження психологічної безпеки дитини під час судового процесу).

Ключові слова: судово-психологічна експертиза; насильство над дітьми; психологічна безпека; вторинна травматизація; права дитини.

Interdisciplinary Approach to Forensic Psychological Examination in Cases of Child Abuse

Valeriya Onatska, Tetiana Savkina

This paper discusses the importance of an interdisciplinary approach to forensic psychological examinations in cases of child abuse. It emphasises the collaborative efforts of various specialists, including psychologists, lawyers, social workers and medical examiners, who work together to provide a comprehensive analysis of the situation and ensure the child's rights are properly protected. Particular attention is paid to the need for interdisciplinary coordination to reduce the child's psychological stress and to ensure that testimony is collected effectively. Ethical issues, such as preventing secondary victimization and maintaining the psychological safety of the child during a trial, have been also highlighted.

Keywords: forensic psychological examination; child abuse; psychological safety; secondary victimization; child's rights.

Судово-психологічна експертиза в контексті насильства над дітьми є складним і багатогранним процесом, що

потребує інтеграції знань і методик фахівців різних галузей. Для коректного оцінювання ситуації та психологічного

стану дитини необхідно застосовувати інтердисциплінарний підхід, що передбачає залучення психологів, юристів, соціальних працівників, медичних експертів і педагогів. Такий підхід забезпечує всебічний розгляд не лише факту насильства, а й його наслідків для психіки дитини, а також дає змогу інтегрувати правові та соціальні аспекти в загальний аналіз справи.

Як зазначають *M. E. Lamb* зі співавторами, для успішної роботи в команді кожен фахівець повинен чітко усвідомлювати завдання інших учасників процесу й уміти інтегрувати свої професійні знання в загальний аналіз ситуації [1, р. 45]. Психологи здійснюють психодіагностичне дослідження дитини, яке містить оцінювання її психічного стану, здатності давати свідчення та переживати стресові ситуації. Паралельно юристи забезпечують правові стандарти й гарантують, що процес проведення експертизи не спричинить додаткової шкоди дитині. Важливим етапом є забезпечення психологічної безпеки дитини, що є основною складовою успішного правосуддя.

Особливу роль у судово-психологічній експертизі відіграють психологи, які застосовують спеціалізовані методи інтерв'ювання, спрямовані на мінімізацію стресу для дитини та запобігання її вторинної травматизації. Саме вторинна травматизація є однією з найбільш складних етичних проблем, що виникають під час проведення судово-психологічної експертизи, оскільки вона може завдати додаткової шкоди психічному здоров'ю дитини.

Як зазначають *J. Briere* та *D. M. Elliott*, правильний підхід до проведення інтерв'ю з дитиною здатен значно знизити ризики її вторинної травматизації, що є важливим аспектом для збереження психічного здоров'я дитини під час судового процесу [2, р. 1209].

Згідно з *J. A. Cashmore*, для запобігання вторинній травматизації дитини необхідно послуговуватися методами інтерв'ювання, які забезпечують психологічну підтримку дитині й дають їй змогу надавати свідчення без зайвого емоційного напруження, що сприяє її психологічній безпеці [3, р. 154].

Із юридичних позицій важливо, щоб процес інтерв'ю не порушував прав дитини і був організований так, щоб дитина могла надавати свідчення без відчуття загрози або тиску з боку дорослих. Це не лише гарантує правовий захист дитини, а й запобігає додатковому психологічному стресу, що може виникнути під час судового розгляду.

Соціальні працівники відіграють важливу роль у вивченні соціального середовища дитини, зокрема, сімейної ситуації та можливих загроз для дитини, що можуть виникнути в майбутньому. Вони визначають, які втручання є необхідними для убезпечення дитини після завершення судового процесу. Медичні експерти зосереджуються на оцінюванні фізичних травм і їх впливу на загальний стан здоров'я дитини, що є важливим аспектом доказової бази у справах про насильство.

Як зазначають *F. Koenraad* зі співавторами, відсутність належної

координації між зазначеними вище фахівцями може призвести до неправильних висновків, які не враховують усі аспекти ситуації, що своєю чергою може погіршити оцінювання психологічних наслідків насильства і вплинути на правові рішення у справі [4, р. 67]. Кожен із цих фахівців має критично важливе значення для комплексного оцінювання ситуації, і від правильності цього оцінювання залежить успіх усієї експертизи.

Незважаючи на складність цього процесу, інтердисциплінарний підхід є вирішальним для психологічного убезпечення дитини під час всього судового процесу. До того ж він сприяє формуванню системи, у межах якої можна не лише зібрати достовірні свідчення, а й мінімізувати ризики вторинної травматизації дитини, запобігаючи можливим маніпуляціям або тиску з боку дорослих. Як підкреслюють *J. Briere* та *D. M. Elliott*, психологічне убезпечення дитини є основним елементом підтримання її довіри до дорослих і збереження психічного здоров'я під час судового процесу [2, р. 1213].

Отже, інтердисциплінарний підхід у судово-психологічній експертизі

є необхідним для досягнення ефективного та справедливого правосуддя у справах про насильство над дітьми, оскільки тільки завдяки співпраці фахівців різних галузей можна забезпечити комплексне оцінювання ситуації, зберегти психологічну безпеку дитини та забезпечити належний рівень правового захисту її прав [5].

Перелік джерел посилання

1. Lamb M. E., Hershkowitz I., Orbach Y., & Esplin P. W. *Tell Me What Happened: Structured Investigative Interviews of Child Victims and Witnesses*. Wiley-Blackwell, 2008.
2. Briere J., & Elliott D. M. Prevalence and Psychological Sequelae of Self-Reported Childhood Physical and Sexual Abuse in a General Population Sample of Men and Women. *Child Abuse & Neglect*. 2003. Vol. 27. Is. 12. Pp. 1205–1222.
3. Cashmore J. A. Children's Testimony and the Reliability of Children's Memory. *Child Abuse & Neglect*. 2002. Vol. 26. Is. 2. Pp. 149–165.
4. Koenraadt F., Wijnen H., & McGarry D. Interdisciplinary Approach to Child Abuse Investigations: Challenges and Benefits. *Journal of Forensic Psychology Practice*. 2007. Vol. 7. Is. 1. Pp. 61–79.
5. Ghetty S., & Goodman G. S. The Role of Forensic Interviews in Child Sexual Abuse Investigations. *Psychology, Public Policy, and Law*. 2006. Vol. 12. Is. 3. Pp. 303–319.